

Simone Thomasse in gesprek met **Petra Weeda: 'Een kindje neemt niet alleen een lichaampje mee...'**

Als je rondloopt door het oude huis van Petra Weeda dat tegen de Sint Pietersberg in Maastricht gelegen is, word je getroffen door de bijzondere kleurstellingen en de achteloze manier waarop bijvoorbeeld ergens in een hoekje een schilderijtje staat. Ze verhuisde hier onlangs met haar man naar toe; het is nog niet af. Toch past alles precies bij elkaar; geen kwestie van dure spullen, maar van goede smaak. De grote tuin die zich vanachter het huis de berg opstrekt, is nog een woestenis. Als ik over een jaar of wat terugkom, is dit veranderd in een lusthof, net als bij haar vorige huis waar de moerbeibes- sen dik en sappig in je hand vielen en de bloemen schilderachtig bloeiden als in een Engelse tuin.

Petra heeft de gave om van niets iets prachtigs te maken. Dat doet ze met haar tuinen, dat gebeurde met het Weleda magazine Puur Kind. Hoe zit dat met Noach, het andere kinderdagverblijf?

Petra: 'Noach is ontstaan door een concrete aanleiding. Ik heb een jaar of twaalf geleden voor Weleda het tijdschriftje Puur Kind opgezet over de dingen die je zo in de opvoeding van het heel jonge kind kunt tegenkomen. Dat vond ik een uitdaging, omdat ik kort ervoor nog met Julia, mijn nakomertje, als moeder van een jong kind op herhalingsoefening was geweest. Daardoor heb ik een aantal dingen in haar ontwikkeling veel bewuster beleefd dan bij mijn oudere kinderen. Met Puur Kind kon ik doen wat ik graag wilde: datgene wat je aan gereedschap kunt vinden in de antroposofie en wat je enorm kan helpen bij het begeleiden en opvoeden van kinderen, vertalen in toegankelijke artikelen. Eén daarvan ging over het allereerste antroposofische kinderdagverblijf in Nederland, Het Kleine Rijk in Rotterdam. Het was in de tijd dat je zelfs als vrijeschoolouder er niet meer omheen kon dat je gezinssituatie wel eens zo kon zijn dat je je kind naar een kinderdagverblijf moest brengen, hetgeen in principe helemaal niet past binnen de traditie van de vrijeschool, waar gevonden wordt dat een jong kind tot zijn vierde jaar eigenlijk thuis hoort. In Rotterdam hebben ze dus als eerste de moed gehad - na zeven jaar oraten met elkaar. Het groeide tegen de klippen op. Ik was er diep van onder de indruk, het liet me niet los en ik dacht: hier moeten er meer van komen. Uiteindelijk ben ik dat - samen met een initiatiefgroep - in Maas-

tricht zelf gaan doen. Ons uitgangspunt was en is dat we onze eigen baby naar Noach zouden kunnen brengen omdat het zo goed is.

Maar als je vraagt: waarom eigenlijk, want ja, je komt zo veel leuke dingen tegen als je in de journalistiek zit. Als ik naar mijn biografie kijk, dan zie je allerlei gebeurtenissen die er wel mee samenhangen. Bijvoorbeeld dat ik tweeëndertig jaar geleden koos voor de vrijeschool voor mijn oudste kind en het ineens niet leuk meer vond dat mijn kindje van drie Bonadozen beplakte in haar peuterklasje. Want ik had de kwaliteiten van de vrijeschool gezien en ik bedacht dat het anders, beter kon. Vervolgens heb ik in Bussum een vrij peuterklasje opgezet en later weer in Heerlen toen Julia klein was.

Uiteraard kwamen die ervaringen van pas bij het opzetten van Noach, maar dan ben ik nog niet terechtgekomen bij mijn werkelijke motief. Ik heb daar diep voor moeten graven en kom terecht bij de pijn ten aanzien van mijn eerste kind. De vraag die hij mij als ouder stelde kon ik niet op zo'n manier beantwoorden dat hij in harmonie kon opgroeien die eerste jaren. Dat zag ik en dat voelde ik. Ik heb vragen gesteld in mijn omgeving, aan mijn huisarts. Waarom heb ik een kindje dat altijd huilt? Niet een paar uurtjes 's nachts, maar de héle nacht, en overdag ook nog een heleboel uren. Het was de tijd dat de term huilbaby's nog niet was uitgevonden. Ik dacht dat ik iets basaal's fout deed, maar ik kon er niet achterkomen wát. Nergens was een antwoord te vinden op mijn dringende vraag: hoe kan ik zo met dit prachtige nieuwe kindje omgaan dat het niet aan één stuk door huilt en in zijn wiegje alle kanten opkruipt van de onrust?

Ik denk dat ik met mijn initiatieven, of je het nu hebt over Puur Kind of over Noach, een situatie heb willen creëren waarbij je als ouder niet in een eenzame situatie terecht komt als je vragen hebt over je baby. Vragen die niet passen bij het *roze-wolk-idee* en *alles is fijn als je een baby'tje hebt gekregen*. Die intentie is terecht gekomen in de dingen die ik heb opgezet, want de zijlijn die bij alle drie de initiatieven zat is een duidelijke relatie met de ouders, gesprekken over het kind, de mogelijkheid om met elkaar te kijken naar: waarom doe je de dingen zo en niet >>

anders? Daarnaast ook een aanspreekpunt voor ouders te willen zijn en: het wérkt.'

Noach

'Bij Noach heeft zich dat het meest uitgekristalliseerd, want daar komt een kindje in de regel vanaf een maand of vier of vijf en het blijft meestal tot het vierde jaar, dus we maken een groot stuk ontwikkeling mee. Je hebt een heleboel van die kleine kotertjes en ze vragen allemaal iets anders, dus hoe kun je het ooit goed doen? Het bijzondere van het begeleiden en verzorgen vanuit de antroposofie is dat je een aantal heldere aanknopingspunten vindt. We hebben veel met elkaar ontwikkeld, want de vrijeschoolpedagogiek begint met vier jaar, en voor het hele jonge kind zijn er niet veel aanwijzingen.'

Kijken naar kinderen

'Wat bij ons anders is dan in gangbare kinderdagverblijven is dat we niet alleen van het gezichtspunt uitgaan dat op het moment dat een kindje wordt geboren je kunt zien: hier komt een mooi wezen, gelukkig in de meeste gevallen met een gaaf lijfje,

klaar om het leven in te stappen, maar ook dat nog iets anders wordt geboren. Dit andere stuk is veel minder concreet te omschrijven dan het lichaampje, dat je kan zien en vasthouden. Het is iets wat het kindje meebrengt, dat te maken heeft met de individualiteit, met de persoonlijkheid. We zorgen voor het lijfje én voor die eigenheid. Het jonge kind tot drie, vier jaar - de tijd dat wij het hebben - kan alleen maar leven vanuit hoe zijn lichaampje hem de wereld in brengt. Goed kijken geeft een schat aan informatie over wat een kindje vraagt.

Al heel snel in de loop van het eerste jaar kun je allerlei verschillen zien; zeker als ze gaan lopen en staan. Je hebt van die lekkere mollige baby's met bolle handjes, die dol zijn op eten, rustig in een hoekje gaan zitten kijken en niet zo snel in actie komen. Of

vlinderachtige kinderen, die snel afgeleid zijn door het een of het ander. Er zijn ook kindjes die alles wat ernstiger bekijken, waar al allerlei gedachtes in het hoofdje lijken rond te spoken. Waarbij je denkt: die zit toch wat tenger in zijn velletje, die is wel erg alert op alles wat er gebeurt. Of stoere kinderen die klauteren en spelen... Als een kindje niet wil slapen of eten, als hij bijvoorbeeld niet aardig is voor een groepsgenootje, moeten je pedagogische kwaliteiten wakker worden om het probleem op te lossen en dan helpt het je als je goed gekeken hebt. Want het ene kind zal gevoelig zijn als je het afleidt en een ander reageert daar totaal niet op en dramt gewoon door. Het ene kind heeft het nodig dat je zegt: 'zo, en nu is het afgelopen' en het andere kind zal daarvan zo verschrikkelijk in zijn schulp kruipen dat hij het eerste uur niet meer aanspreekbaar is.

Wij leren de leidsters: als je goed kijkt naar het lijfje van het kind, dan zie je waar je hem wel of niet op aan kunt spreken. Dat blijkt heel goed te werken. Dit klinkt een beetje bedacht allemaal, maar de praktijk is ons uitgangspunt. We doen niets wat niet werkt.'

Dat betekent dat zo'n manier van kijken je helemaal eigen moet zijn om in het moment te kunnen handelen.

'Absoluut! En dat kan ook niet zomaar. Iedere leidster die bij ons binnen komt is natuurlijk gewoon gekwalificeerd met de diploma's die je nodig hebt om in een kinderdagverblijf te werken, maar Noach heeft daarnaast een heel eigen opleidingsprogramma. Eén keer in de twee weken op donderdagavond is er les, dat hoort bij je baan. Centraal op die avonden staat het leren kijken via het lijfje naar de kinderlijke constitutie - de aard en de aanleg - en naar alle mengvormen daarvan. Waarnemen, voelen, ruiken - eigenlijk al hun zintuigen leren de leidsters te gebruiken. Verder is er de wekelijkse pedagogische vergadering, waar we een kind bespreken dat niet helemaal begrepen wordt. De vraag is niet of het kind lief is of druk, alleen maar: wat zie je? Hoe is het hoofdje gevormd, hoe zien de oortjes eruit, en zijn beentjes, heeft het krulletjes in zijn haar of niet? Die eigenheid van dat kindje is een levensmotief dat als kiem aanwezig is en dat zich pas in de loop van vele jaren zal ontfouwen. We willen verder dat leidsters zonder stemverheffing spreken, er wordt zacht gesproken in Noach, het liefst ook nog met je stem iets verhoogd, hetgeen de meeste mensen trouwens automatisch doen in het contact met klein kinderen. Een harde stem is in de regel niet effectief. Dus als je werkt bij Noach moet je wel moeite doen om dat allemaal in je op te nemen, maar aan de andere kant wordt je werk er makkelijker door. Ik herinner me een moeder die vorig jaar tijdens een ouderavond uitriep: 'Ik begrijp er niets van. Al die

Petra Weeda: 'Die mutsjes zijn er niet voor de gein!'

dingen die wij niet voor elkaar krijgen met onze kinderen die lukken bij jullie allemaal moeiteloos. Het lijkt wel of jullie kunnen toveren!' Ik heb haar geantwoord dat wij inderdaad kunnen toveren, maar dat zij dat ook zou kunnen met de pedagogische inzichten van waaruit we bij Noach werken.'

Wat maakt dat ouders kiezen voor Noach?

De insteek van de meeste ouders is: wat een rust, wat een warme sfeer, ik wil hier zélf niet meer weg. Er is dan totaal nog geen vraag naar de andere manier van omgaan met de kindjes; het is meestal de sfeer van rust en warmte, die wij kunnen creëren omdat we de zintuigen zo serieus nemen. We vinden het van belang dat er mooie kleuren zijn, dat er natuurlijke materialen en verven gebruikt worden, zorgvuldig omgegaan wordt met de aankleding van de ruimtes. Dat voelen ouders ogenblikkelijk. En er wordt weinig gehuild, dat is gewoon zo.

Natuurlijk doen wij zoiets als het wikkelen niet zomaar! We doen het omdat het werkt, een kind beter slaapt en het zich veiliger voelt. Voor de ouders die binnenkomen is het vaak totaal nieuw en dat is leuk, dat is fris. Je kunt met elkaar uitwisselen. Het is zeker iets speciaals van Noach dat we samen met de ouders onze pedagogische inzichten voortdurend willen verdiepen door daar met elkaar over te praten. Als een ouder het onprettig vindt dat een kindje gewikkeld wordt, dan doen we het niet, maar de meeste dingen zijn zoals ze zijn.'

Stilte

'Recent hebben we een babyhuis geopend, want ondanks dat we volledig achter een verticale groepsopbouw staan omdat die dicht bij het gezins-idee komt, constateerden we dat er tegenwoordig veel kwetsbare baby'tjes zijn. Ik heb het over de kindjes waarbij de zintuigen té open staan, die extra zorg en rust nodig hebben om niet overprikkeld te raken. Als zintuigen zich redelijk behoedzaam kunnen ontvouwen, kan een kind indrukken in principe goed managen. Maar probeer eens met baby-oren langs een knerpende tram te lopen, je voelt het in je lijf! Wij gaan er dan ook van uit dat kinderen harde geluiden tot in hun lijf voelen en dat is niet fijn. Bovendien geeft het een prikkeling aan de zintuigen die daardoor op alert komen te staan. Dat drukt zich uit in de overprikkeling die je tegenwoordig bij veel kindjes ziet - geen oordeel trouwens, want baby's zijn snel wakker en de omgeving is vaak heftig. Net als eten verteerd moet worden, moet dat ook met zintuiglijke indrukken. En we zien dat gevoelige kinderen daar heel moeilijk mee om kunnen gaan. Dan is rust wel het allereerste wat je zo'n kind wilt geven. Stilte, niet in de zin dat er geen geluid gemaakt mag worden, want gewone

menselijke geluiden zijn geruststellend. We hebben natuurlijk geen muziek aan, maar er wordt bijvoorbeeld wel veel gezongen.

Eén van de eerste dingen die we doen is er samen met de ouders voor zorgen dat er een goed voedingsschema in elkaar gezet wordt. Als je vijf of zes baby's hebt, zoals in het babyhuis, en er huilen er een aantal en je hebt geen idee waarom, dan word je zelf ook onrustig. Dus voor ons is het van belang dat we samen met de ouders zoeken naar ritme en regelmaat. Wat is het beste voor dit kind?

Wat ook enorm veel steun geeft, is de aandacht die we besteden aan de ontwikkeling van de zintuigen. Het wikkelen heeft onder andere te maken met het verzorgen van de tastzin, die bij een baby'tje nog over zijn hele lijfje verspreid zit. Verder gaat het zien, voelen, het ervaart honger, kou: zintuigervaringen die het kindje de wereld inbrengen. En hoe prettiger die ervaring is, of hoe eerder je als verzorger er voor kunt zorgen dat een niet-prettige ervaring zoals honger, kou of een natte luier wordt omgebogen naar een wél prettige ervaring, hoe veiliger een kind zich zal voelen. Of is het gewoon moe? Moet het nu juist met rust gelaten worden, ook al huilt het een beetje, want huilen hoort nu eenmaal bij het groter worden. Hoewel ouders het vaak verschrikkelijk vinden als ze horen dat hun kindje huilt, dient een sensitieve leidster te weten: nu even wel. Je probeert de kinderen als basisgevoel te geven: we begrijpen wat je nodig hebt en het is goed, de dingen komen goed.'

Stoffen luiers

Als we een baby van vier of vijf maanden krijgen, dan weten we dat het veilige hechtingsproces nog niet is afgesloten - er wordt aangenomen dat dit tussen de negen maanden tot een jaar duurt - en ook dat vraagt aandacht. Eén van de dingen die daarin meewerken is dat wij ervoor gekozen hebben om stoffen luiers te gebruiken. Dat is niet uit milieuoverwegingen, maar vanuit een puur pedagogische visie. Hoewel het voor de leidsters soms een verschrikking is, want het is een gedoe, het neemt tijd... Maar juist het aspect dat het tijd vraagt is voor het jonge kind zo goed! Een papieren luiertje plak je er in een paar seconden om en 't baby'tje kan weer terug in de box. Het vouwen en omdoen van een stoffen luier vraagt al gauw een minuut of vijf, zes, waarbij je glimlachcontact hebt, aanraakt, kortom met je volle aandacht een tijdje met het kind bezig bent. Alleen via het één op één contact kan een baby positieve hechting opbouwen, dus naast het voeden zijn dit belangrijke momenten. Bovendien geldt voor oudere kinderen dat ze veel sneller zindelijk worden met een stoffen luier. Wat voor onze leidsters frustrerend kan zijn is dat ze door het werk steeds sensitiever >>

worden en daardoor weten wat bepaalde kinderen nodig hebben, maar het niet altijd kunnen geven. Je hebt er wel twaalf in een groep met drie leidsters. Dat zijn er net even meer dan in een gewoon kinderdagverblijf, maar evengoed is het moeilijk te accepteren dat je niet altijd topzorg kunt geven. Al denk ik dat het bewustzijn voor wat je doet en een positieve benadering maken dat het goed is.'

Mutsjes

'Alle kinderen tot een jaar of anderhalf krijgen als ze binnenkomen een mutsje op. Wat doe je eigenlijk met zo'n mutsje? Dat is niet zomaar voor de gein! Daarover hebben we het. Ouders zien dat hun kinderen goed slapen, hun boterhammetje opeten, dat er rust is. Ze weten ook dat het mutsje dat het kind draagt ertoe bijdraagt dat het rustiger is. Een aantal van hen denkt: 'Goh, dat ga ik thuis ook doen,' en je hebt ouders die wel de waarde binnen Noach ervan zien, maar het niet mee naar huis nemen. Uiteindelijk doet iedereen wat hij of zij goed vindt. Wij doen het zo bij Noach en het is aan de ouder om te beslissen dit past wel of niet bij de opvoeding thuis.

Als ouders meer behoefte hebben om te begrijpen waarom we doen wat we doen, dan komen ze op de inhoudelijke avonden. Daarbij richten we ons meestal op de vraag die leeft en uist omdat die pedagogische visie een samenbindend geheel vormt, is het zo prettig om er over te communiceren. Verder hebben we de gezamenlijke viering van de seizoensfeesten; je vormt toch een sociaal gemeenschapje met elkaar.

Het belang van warmte

We vragen ouders af en toe of ze het goed vinden dat we hun kind een wollen maillotje aantrekken als we het idee hebben dat het wat meer warmte kan gebruiken. Dat zijn praktische dingen waar natuurlijk een visie achterzit. Begrijp me goed, het is geen kwestie van nalatigheid van de ouders; maar wij zijn zo getraind in het precies waarnemen, dat je eerder merkt dat het oukijkje bijvoorbeeld wat koud is.

Het is geen hobby van ons om een kind warm te kleden. Vroeger hadden alle kleine kinderen een mutsje op, zo deed je dat. Maar nu worden dingen uitsluitend gedaan omdat je een bepaalde visie op iets hebt. Als je kunt zien dat warmte een kind helpt om zich prettig te voelen, dan ga je het belangrijk vinden om het een wollen of zijden hemdje aan te doen. Ik wil nog een stap verder gaan: doordat het lekker in zijn vel zit, wordt het bij wijze van spreken heler, want de eigenheid en het lijfje kunnen dan harmonieuzer bij elkaar komen.'

Liefdevolle distantie

'Als je van baby's houdt is contact maken ontzettend leuk. Het kindje lacht stralend, je lacht terug. Het kan moeilijk zijn voor ouders en leidsters om te accepteren dat een baby zich op een gegeven moment van je afwendt en jou even niet meer wil. Dan denk je: 'Doe ik iets niet goed, of zo?' En je probeert het contact te herstellen. Dat is jammer, want daarmee overvraag je hem. Het vraagt liefdevolle distantie om te kunnen zien of een kind nog steeds het contact met je aankan. Je moet je realiseren dat als dat niet meer het geval is, dat niet tegen jou gericht is, maar dat hij gewoon moe is. Op zo'n moment is het fijn als je gas terug kunt nemen en het leuke contact dat je had in die zin iets vermindert door je stem wat terug te houden, waarbij je ondertussen wel doorgaat met de verzorgende geba-

ren waar je mee bezig was. Wees je er van bewust dat jij het moet afbouwen, dat het kindje kan dat niet kan. Net zoals een baby'tje zijn oren niet dicht kan doen als het geluid te hard is, zo kan het ook niet tegen jou zeggen: 'Mam, of leidster, ik ben moe, laat me even en zoek het contact niet meer.' Dat moet je als volwassene oppakken en daarvoor heb je wat afstand nodig. Als je te dichtbij kijkt, zie je het niet. Hoe moet je het allemaal weten als jonge ouder? Toen ik vierentwintig was wist ik ook niet dat je op een bepaalde manier kunt kijken naar je kind om het te begrijpen. Ik zou alle ouders erop attent willen maken: kijk goed naar je kind! En hoe erg ik het ook vind als kindjes het koud hebben of aan van die malle luidruchtige apparaatjes in de box overgeleverd zijn, ik voel altijd compassie met de ouders. Ik zou het ook niet geweten hebben als ik de antroposofie niet ontmoet had. Waar had ik het bewustzijn voor deze dingen vandaan moeten halen? Ik had niet voldoende eigen inzichten en heb het ook niet vanuit het verleden meegekregen. Omdat ik weet dat ik uit mezelf anders ook niet op het goede spoor was gekomen, voel ik op de een of andere manier een zekere verantwoordelijkheid.' <<

Petra Weeda (1948)
Initiatiefnemer en voorzitter van het bestuur van antroposofisch kinderdagverblijf Noach, moeder en grootmoeder, oud-hoofdredacteur van Jonas alsook van Puur Kind van Weleda.